

10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNÎ-TASAVVUFİ TÜRK EDEBİYATINA İLİŞKİN BİLGİ DÜZEYLERİ İLE TUTUMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME¹

Zafer GÜRLER

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, zgurler40@gmail.com

Özet

Bu araştırmada 10. sınıf öğrencilerinin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına ilişkin bilgi düzeyleri ile tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, betimsel bir alan araştırmasıdır. Çalışmanın örneklemini Kırşehir il merkezi ile Mucur ve Kaman ilçelerinde öğrenim gören 653 lise 10. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada 10. sınıf öğrencilerine yönelik hazırlanan bilgi testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin %34,9'unun dinî-tasavvufî Türk edebiyatı konusundaki bilgileri düşük düzeyde iken, %35,3'ünün orta, %29,7'sinin ise yüksek düzeydedir. Öğrencilerin bilgi testi başarı düzeylerinde öğrenim görülen okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Lise türüne göre bilgi düzeyi en düşük okulların meslek liseleri olduğu (%77,8'i düşük düzeyde), bilgi düzeyi en yüksek olan okulların Anadolu, Anadolu Öğretmen ve Fen liseleri grubu (%63'ü yüksek düzeyde) olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunun (%59,1) dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik tutumlarının "orta" düzeyde olduğu; olumlu tutuma sahip olanların (%32,9) olumsuz tutuma sahip olanlardan (%8) daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bilgi düzeyleri yüksek olan öğrencilerin tutum puanlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat eğitimi, Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı, lise öğrencileri, tutum, başarı.

A STUDY ON KNOWLEDGE LEVEL AND ATTITUDE OF 10th GRADE STUDENTS REGARDING RELIGIOUS-MYSTICAL TURKISH LITERATURE

Abstract

In this study it is aimed to define the knowledge level and attitude of 10th grade students regarding Religious-Mystical Turkish literature. This study is a descriptive field research. Sample of the study comprises of 653 10th grade high school students from Kırşehir city center, Mucur and Kaman towns. In the study, knowledge tests and attitude tests were used prepared for the 10th grade students. These results were attained in the study: while 34,9 percent of students' knowledge level was low, %35.3 percent was medium, %29,7 percent of students' knowledge level was in high level. At the knowledge test achievement level of students, there is a meaningful difference according to school type they have been taught. According to high school type, it was determined that the schools with the lowest knowledge level were vocational high schools (%77,8 in low level) and the schools with the highest knowledge level were Anatolian, Anatolian Teacher and Science high schools (%63). It was determined that most of the students' attitude towards Religious-Mystical Turkish literature was at medium level (%59,1), students with positive attitude (%32,9) were more than the students with negative attitude (%8). It was determined that the students with high knowledge level were high in attitude scores as well.

Key Words: Teaching literature, Religious - mystical Turkish literature, high school students, attitude, knowledge.

¹ Doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan bir araç olmanın çok ötesinde toplumların maddi ve manevi bütün değerlerini koruma ve gelecek nesillere aktararak yaşatma ve zenginleştirme görevini üstlenir. Dil ve edebiyat bu görevi edebî eserler marifetiyle gerçekleştirir. Toplumlar yüzyıllar önce yaşamış atalarının; olayları, yaşamı, insanı ve evreni nasıl anladığını, nasıl yorumladığını ve nasıl ifade ettiğini edebî eserler yoluyla öğrenir.

Öğrencilerin edebî eserleri okuma, anlama, yorumlama, inceleme, değerlendirme ve bu eserlerden yola çıkarak çağa uygun, yeni ve özgün sözlü ve yazılı eserler ortaya koyma becerilerini kazandıracak ve geliştirecek yeni bir eğitim alanına ihtiyacı vardır ve bu alan dil eğitiminin bir üst basamağını teşkil eden edebiyat eğitimidir.

Edebiyat eğitimi, ortaokulu bitirmiş 15–18 yaş arasındaki öğrencilerin dil ve dile dayalı estetik becerilerini geliştirmek amacıyla verilmektedir. “Edebiyat eğitiminin amacı, sanatçı, büyük şair ve yazarlar yetiştirmek değil; öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak güzel biçimde ifade edebilmesi, edebî eserlerdeki anlamları yorumlayabilmesi ve sanat değerini kavrayabilmesi için gerekli olan becerileri kazanmalarını sağlamaktır” (Kavcar, 1993: 29–38).

Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı

Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı, 12. yüzyılda Türkistan’da Ahmet Yesevi ile doğmuştur. İlk mutasavvıf şair olan Ahmet Yesevi, tasavvufi öğretilerini hikmetleriyle ifade etmiştir. Yesevilik hareketi etrafında toplanan birçok sufi, bu öğretiyi gidebildikleri birçok yere götürerek tasavvufi düşüncenin yayılmasını sağlamıştır.

Hicrî ikinci asırdan itibaren gelişen tasavvuf düşüncesi İslam coğrafyasına çok hızlı bir şekilde yayılmıştır. Sufilerin, tasavvuf anlayışındaki yorum ve öğreti farklılığı birçok tarikatın doğuşuna yol açmıştır. Bir yaşam biçimi olan tasavvuf, tarikatlar döneminde teşkilatlanıp tekke, hankah, dergâh ve zaviye gibi mekânlarla kurumsallaşmıştır. Birçok Türk dervişleri yeni dini ve tarikatlarını yaymak aşkıyla göçebe Türkler arasına geliyorlar ve yeni mefkûreyi onların anlayacakları bir lisan ve zevk alabilecekleri bedii bir şekil ile yaymağa çalışıyorlardı (Köprülü, 1991: 1).

İslamiyet’in Türkler arasında kısa zamanda ve hızlı bir şekilde yayılmasında kolonizatör Türk dervişlerinin önemli bir yeri vardır. Tasavvufu asrın idrakine göre harmanlayan Türk mutasavvıflarının öğretileri, hayatın bütün kılcallarına nüfuz etmiş ve halk tarafından sahiplenilmiştir.

Banarlı’ya (1998: 126) göre Müslümanlar arasında yayılan tasavvuf yolu, edebiyat alanında da etkili olmuştur. Her türlü güzellik, fikir ve heyecanı ifade etmeyi gaye bilen edebiyat, tasavvuf heyecan ve inanışı için de bir ifade vasıtası olmuştur. Birçok büyük sufi duygu ve düşüncelerini şiirle dile getirmiş, bir kısmı da aynı konuda üstün bilgi, görgü, düşünüş ve duyuslarını başkalarına aktarmak suretiyle büyük eserler vermiştir.

12. yüzyıl ve sonrasında Anadolu'ya gelen Yesevi dervişleri, siyasi ve sosyal şartların da uygun olmasıyla, tasavvufi düşüncelerini Anadolu'da yaymaya başlamışlardır. Anadolu'da Yesevi düşüncesinin etkisiyle birçok derviş-ozan, Ahmet Yesevi'nin tasavvufi düşüncelerini öğretici tarzda dile getirdiği şiirlerine (Hikmetler) benzer şiirler yazmaya başlamıştır. Bu durum Anadolu'da dinî-tasavvufî Türk edebiyatının doğmasını ve Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Hacı Bayram Veli, Kaygusuz Abdal, Eşrefoğlu Rumi, Süleyman Çelebi, Pir Sultan Abdal, Aziz Mahmut Hüdayi, Niyazi Mısri gibi büyük şairlerin yetişmesini sağlamıştır.

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatının gelişim dönemleriyle ilgili Akarınar ve Arslan (2007: 293) yüzyıllara göre şu tasnifi yapmışlardır: Tekke-Tasavvuf Edebiyatı'nın 10-12. yüzyıllarda "Hazırlık ve Oluşum", 13-15. yüzyıllarda "Gelişme ve Yayılma", 16-17. yüzyıllarda ve sonrasında edebî anlamda özgün eser sayısının azalması; düşünce ve üslup bakımından daha önce verilen eserlerin tekrarından öteye geçilememesi; din-tasavvuf konulu metin üretiminin gerek Divan Edebiyatı gerekse Halk Edebiyatı'nın Âşıklık Geleneğinde sürdürülmesi vb. nedenlerle "Duraklama, Gerileme ve Dönüşüm" dönemlerini yaşadığı söylenebilir.

Güzel (1989: 352; 2006: 38;) Dinî-tasavvufî Türk edebiyatının, Türk edebiyatı içerisinde müstakil bir disiplin olduğunu, ayrıca toplumun tümünü kucaklayan bir ekol edebiyat olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Güzel ve Torun (2008: 346) Dinî-tasavvufî Türk edebiyatının, Halk edebiyatı ile Klasik edebiyat arasında bir köprü olduğunu, aynı zamanda bu edebiyat şubelerinin birbirlerinden uzaklaşmasına engel olan denge unsuru olduğunu ve muhtevada ise tamamen orijinal bir edebiyat olduğunu vurgulamışlardır.

Tasavvuf edebiyatı, kendine özgü özellikler taşır. Mutasavvıf şairler hem divan şiiri hem de halk şiirinin şekillerinden yararlanmışlardır. Bu eserlerde; Allah'ın birliği, varlığın hakikati, nefis terbiyesi, ilahi aşk ve tefekkür, insanın Allah'a ulaşması, ilahi ahlak, nefis mertebeleri vb. gibi konular derinliğine ele alınıp işlenir. Tasavvufi şiirlerde şairler yine kendilerine has sembolik bir sözlük oluşturmuşlardır. (Tatcı, 1997: 12)

Bu alanla ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar ortak bir isimlendirmede mutabakata varamamışlardır. Araştırmacılar bu dönemle ilgili; İslami Türk Edebiyatı, Dinî Edebiyat, Ümmet Çağı Edebiyatı, Türk Tasavvuf Edebiyatı, Tekke Edebiyatı, Tasavvufi-Zühdi Halk Edebiyatı, Tasavvuf Edebiyatı, Tasavvufi Halk Edebiyatı, Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, Dinî-Tasavvufi Halk Edebiyatı, Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı gibi isimleri kullanmışlardır. Öğretim programında ve ders kitaplarında dinî-tasavvufî Türk edebiyatı tabiri kullanıldığı için bu makede bu isimlendirme tercih edilmiştir.

Öğrenciler, edebî gelenek içerisinde önemli bir yere sahip olan ve etkisini farklı şekillerle devam ettiren dinî-tasavvufî Türk edebiyatının kendine has kavramları, konuları, nazım şekilleri, örnek metinleri ve şairleriyle onuncu sınıf Türk edebiyatı dersinde tanışmaktadır. Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı ile ilgili birçok kaynak olmasına karşın dinî-Tasavvufî Türk edebiyatı öğretimine ilişkin uygulamalı çalışmaların olmayışı böyle bir çalışmayı doğurmuştur. Çalışmada bu bağlamda şu sorulara cevap aranmıştır:

10. Sınıf Öğrencilerinin Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Tutumları Üzerine Bir İnceleme

1. Öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatı ile ilgili bilgileri ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına ilişkin tutumları ne düzeydedir?
3. Öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik bilgi düzeyleri ile tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Okul türüne göre öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik bilgi ve tutum düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, betimsel bir alan araştırmasıdır. Çalışmada 10. sınıf öğrencileri için hazırlanan dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik bilgi testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2008–2009 eğitim ve öğretim yılında Kırşehir’deki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda araştırma evreninde 10. sınıfta öğrenim gören 3098 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu öğrencilerin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından okul türü esas alınarak tabakalı tesadüfi (küme) örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Her okul grubunda çalışmanın evrenindeki öğrenci sayısının yaklaşık % 20’sine ulaşılmıştır. Buna göre 3 ayrı ilçeden (Merkez, Kaman ve Mucur) 10 ayrı okulda (1 Fen lisesi, 1 Anadolu öğretmen lisesi, 2 Anadolu lisesi, 3 genel lise ve 3 meslek lisesi) öğrenim gören 653 öğrenciye bilgi testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen okul türü, öğrenci sayıları ve yüzdeleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Dağılımı

Okul Türü	f	%
Genel lise	204	31,2
Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi	267	40,9
Meslek lisesi	182	27,9
Toplam	653	100

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada, öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına ilişkin bilgi düzeylerini ve tutumlarını değerlendirmek amacıyla 2 ölçme aracı kullanılmıştır.

1. Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına İlişkin Öğrenci Bilgi Testi

Çalışmada 10. sınıftaki öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatı konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 30 soruluk bir bilgi testi

taslağı oluşturulmuştur.

Bilgi testi öğrencilerin;

- ✓ Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı kavramları,
- ✓ Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı şair ve yazarları,
- ✓ Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı metinleriyle ilgili bilgi düzeylerini ölçmeye yöneliktir.

Öğrenci bilgi testi taslak formundaki sorular oluşturulurken Türk edebiyatı öğretim programı, ders kitabı, üniversiteye giriş sınavlarında konuyla ilgili çıkmış sorular ve yardımcı ders kitaplarından yararlanılmıştır.

Bilgi testinin kapsam geçerliliğini sağlamak için belirtke tablosu hazırlanarak uzmanların ve öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşü alınan uzmanlardan 1'i dinî-tasavvufi Türk edebiyatı uzmanı, 1'i edebiyat öğretimi uzmanı, 1'i ölçme ve değerlendirme uzmanı ve 5 Türk dili ve edebiyatı öğretmenidir.

Uzmanlardan ve öğretmenlerden belirtke tablosu çerçevesinde, soruları kapsam açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Bu görüşler doğrultusunda bazı sorularda değişiklikler yapılmış, bazı sorular testten çıkarılmıştır. Testin son şeklinde 22'si çoktan seçmeli, 3'ü açık uçlu olmak üzere 25 soru yer almıştır.

Tablo 2: Öğrenci Bilgi Testi Belirtke Tablosu

No	Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı Konu Başlıkları	Sorular	Toplam Soru
1	Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı kavramları (4 soru)	1, 2, 4, 5	
2	Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı metinleri (10 soru)	7,9,10,12, 15,17,19,20,24, 25	25 soru
3	Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı şair ve yazarları (11 soru)	3,6,8,11,13,14, 618,21,22,23	

Bilgi testinin uygulandığı 653 öğrenciden alınan veriler üzerinde yapılan analizde testin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) .88 olarak bulunmuştur. Bu katsayı testin güvenilirliği için yeterli görülmüştür.

2. Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı Öğretimine İlişkin Öğrenci Tutum Ölçeği

Bu ölçeğin amacı, 10. sınıf öğrencilerin dinî-tasavvufi Türk edebiyatı öğretimine ilişkin tutumlarını belirlemektir. 5'li likert tipinde (hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum) hazırlanan bu ölçeğin ilk hâli 30 maddeden oluşmaktadır.

Bilgi testinin geliştirilmesi sürecinde görüşleri alınan uzmanlar ve öğretmenlerden tutum ölçeğini de değerlendirmeleri istenmiş, alınan veriler sonucunda, 30 maddeden oluşan ölçme aracı yeniden gözden geçirilerek 25 maddeye

10. Sınıf Öğrencilerinin Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Tutumları Üzerine Bir İnceleme

indirilmiştir. Ölçeğin son hâlinde, 15 olumlu; 10 olumsuz madde bulunmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla 653 öğrencinin ölçeğe verdiği tepkilerden elde edilen puanlara varimax rotasyon yöntemi kullanılarak temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri, 953 olarak bulunmuştur. Bu değer elde edilen verilerin faktör analizine çok uygun olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda Bartlett testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=6032.95$; $p<0.00$).

Temel bileşenler analizi tekniği ve döndürme tekniklerinden varimax kullanılarak yapılan faktör analizinde toplam varyansın % 36,48'ini açıklayan ve öz değeri 9,1 olan tek faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır.

Yapılan güvenirlik analizi sonucunda, öğrenci tutum ölçeğinin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) .93 olarak bulunmuştur. Bu katsayı ölçeğin güvenirliği için yeterli görülmüştür.

Öğrenci tutum ölçeği ve öğrenci bilgi testi araştırmacı gözetiminde okullardaki Türk edebiyatı öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilere önce tutum ölçeği verilmiş, tutum ölçeğini dolduran öğrencilere bilgi testi uygulanmıştır.

Öğrenci bilgi testleri ve tutum ölçeklerinden elde edilen nicel veriler betimsel istatistik teknikleri (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin bilgi testi puanları ile tutum puanlarında okul türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemek üzere bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Bulgular

1. Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı Konusunda Öğrencilerin Bilgi Düzeyleri

Öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatı konusunda bilgi düzeylerini değerlendirmek amacıyla bilgi testine ait başarı yüzdeleri üç gruba ayrılmıştır. Başarı yüzdesi, 0-49 arasında olanlar “düşük”; 50-79 arasında olanlar “orta”; 80-100 arasında olanlar “yüksek” düzeyde başarılı olarak değerlendirilmiş, sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına Yönelik Bilgi Düzeyleri

Puan Aralığı	Genel Lise		Andolu, Andolu Öğretmen, Fen Lisesi		Meslek Lisesi		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
95-100 puan	4	2	51	19	0	0	55	8,4
90-94 puan	4	2	43	16	0	0	47	7,2
85-89 puan	6	3	39	14,6	0	0	45	6,9

80-84 puan	11	5,4	36	13,4	0	0	47	7,2
75-79 puan	8	3,9	27	10,1	1	0,5	36	5,5
70-74 puan	12	5,9	21	7,8	1	0,5	34	5,2
65-69 puan	25	12,3	14	5,2	5	2,7	44	6,7
60-64 puan	16	7,9	12	4,5	6	3,3	34	5,2
55-59 puan	20	9,9	10	3,7	15	8,2	45	6,9
50-54 puan	18	8,9	8	3	12	6,6	38	5,8
45-49 puan	12	5,9	2	0,7	11	6	25	3,8
40-44 puan	18	8,9	0	0	20	11	38	5,8
35-39 puan	17	8,4	1	0,4	17	9,3	35	5,4
30-34 puan	11	5,4	3	1,1	23	12,6	37	5,7
25-29 puan	12	5,9	0	0	26	14,3	38	5,8
20-24 puan	6	3	0	0	23	12,6	29	4,4
15-19 puan	2	1	0	0	13	7,1	15	2,3
10-14 puan	1	0,5	1	0,4	4	2,2	6	0,9
5-9 puan	0	0	0	0	5	2,7	5	0,8
TOPLAM	203	31,1	268	41	182	27,9	653	100

Öğrencilerin % 34,9'unun dinî-tasavvufî Türk edebiyatı konusundaki bilgileri düşük düzeyde iken, % 35,3'ünün orta, % 29,7'sinin ise yüksek düzeydedir. Okul türüne göre değerlendirildiğinde meslek lisesi öğrencilerinin hiçbirisi 80-100 aralığında puan alamadıkları, genel lise öğrencilerinin sadece % 12,4'ünün 80-100 aralığında puan aldıkları, Anadolu, Anadolu öğretmen, fen lisesi öğrencilerinin ise % 63'ünün 80-100 aralığında puan aldıkları tespit edilmiştir.

Ayrıca meslek lisesi öğrencilerinin %77,8'inin 0-49 aralığında "düşük" puan aldıkları, genel lisedeki öğrencilerinin %39'unun 0-49 aralığında "düşük" puan aldıkları, buna karşın bu durumun Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi öğrencilerinde sadece %2.6 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre bilgi testi başarı düzeyleri Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Okul Türüne Göre Bilgi Testindeki Başarı Düzeyleri

Okul Türü	n	Ort.	ss
Genel Lise	203	55.0	19.221
Anadolu, Anadolu Öğretmen ve			
Fen Lisesi	268	81.3	14.852
Meslek Lisesi	182	36.1	15.314
Toplam	653	60.5	24.976

10. Sınıf Öğrencilerinin Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatına İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Tutumları Üzerine Bir İnceleme

Tablo 4'e göre, farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin bilgi testindeki başarı düzeylerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Başarı puanı ortalaması en yüksek (% 81.3) grup Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi grubu öğrencileridir. Başarı puanı ortalaması en düşük (% 36.1) grup ise meslek lisesi öğrencileridir.

Bilgi testi puan ortalamaları bakımından gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anlamlı ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere Dunnett C testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Okul Türüne Göre Bilgi Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	230754.852	2	115377.426			
Gruplar İçi				426.187	.000	Bütün gruplar arasında
	175967.994	650	270.720			
Toplam	406722.845	652				

Tablo 5, öğrencilerin bilgi testi başarı ortalamalarında öğrenim gördükleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F(2-650) = 426.187$, $p < .01$]. Dunnett C testinin sonuçlarına göre bütün gruplar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlıdır.

2. Öğrencilerin Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatına Yönelik Tutumları

Dinî-tasavvufi Türk edebiyatına yönelik öğrenci tutumlarını değerlendirmek amacıyla toplam tutum puan aralığı (100 puan, en düşük 25; en yüksek 125) esas alınarak 3 tutum puan grubu oluşturulmuştur. Puanı, 25 – 58 arasında olanlar, “olumsuz”; 59 – 91 arasında olanlar “orta düzey”; 92 – 125 arasında olanlar “olumlu” tutuma sahip olarak değerlendirilmiş, sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatına Yönelik Tutumları

	Genel Lise		Anadolu, Anadolu Öğretmen ve Fen Lisesi		Meslek Lisesi		TOPLAM	
Puan Aralığı	f	%	f	%	f	%	f	%
120-125 puan	0	0	9	3,4	0	0	9	1,4
115-119 puan	1	0,5	14	5,2	2	1,1	17	2,6
110-114 puan	9	4,4	9	3,4	4	2,2	22	3,4
105-109 puan	8	3,9	20	7,5	3	1,6	31	4,7
100-104 puan	14	6,9	23	8,6	14	7,7	51	7,8

92-99 puan	24	11,8	35	13,1	26	14,3	85	13
85-91 puan	51	25,1	30	11,2	35	19,2	116	17,8
80-84 puan	21	10,3	28	10,4	22	12,1	71	10,9
75-79 puan	19	9,4	29	10,8	25	13,7	73	11,2
70-74 puan	11	5,4	20	7,5	17	9,3	48	7,4
65-69 puan	13	6,4	8	3	16	8,8	37	5,7
59-64 puan	15	7,4	14	5,2	11	6	40	6,1
55-58 puan	5	2,5	7	2,6	3	1,6	15	2,3
50-54 puan	4	2	7	2,6	2	1,1	13	2
45-49 puan	5	2,5	2	0,7	0	0	7	1,1
40-44 puan	2	1	4	1,5	1	0,5	7	1,1
35-39 puan	1	0,5	4	1,5	1	0,5	6	0,9
30-34 puan	0	0	2	0,7	0	0	2	0,3
25-29 puan	0	0	3	1,1	0	0	3	0,5
TOPLAM	203	31,1	268	41	182	27,9	653	100

Öğrencilerin çoğunun (%59,1) dinî-tasavvufi Türk edebiyatına yönelik tutumlarının “orta” düzeyde olduğu; olumlu tutuma sahip olanların (%32,9) olumsuz tutuma sahip olanlardan (% 8) çok daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin okul türüne göre tutumları değerlendirildiğinde meslek lisesi öğrencilerinin %26,9’u olumlu tutuma sahiptir. Genel lise öğrencilerinden dinî-tasavvufi Türk edebiyatına yönelik olumlu tutuma sahip olanların oranı %27,5 iken Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi grubu öğrencilerinde bu oran %41,2’dir. Buna karşın okul türlerine göre olumsuz tutum belirtenlerin içerisinde meslek liselerinin oranı diğerlerine göre daha azdır (%3,7). Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre dinî-tasavvufi Türk edebiyatı öğretimine yönelik tutumları Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Tutum Düzeyleri

Okul Türü	n	Ort.	ss
Genel Lise	203	82.76	16.622
Meslek Lisesi	182	82.79	14.336
Anadolu, Anadolu Öğretmen ve Fen Lisesi	268	85.31	20.999
Toplam	653	83.81	18.022

Tablo 7’ye göre, farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin tutum puanı ortalamalarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Okul türlerine göre tutum puanı ortalamaları bakımından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

10. Sınıf Öğrencilerinin Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Tutumları Üzerine Bir İnceleme

Tablo 8: Okul Türüne Göre Tutum Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar Arası	1018.097	2	509.048	1.570	.209
Gruplar İçi	210747.110	650	324.226		
Toplam	211765.207	652			

Tablo 8’de öğrencilerin tutum puanı ortalamalarında öğrenim gördükleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir [$F(2-650) = 1.570, p>.05$].

3. Öğrencilerin Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatına Yönelik Bilgi Düzeylerine Göre Tutumlarının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik bilgi düzeylerine göre tutum puanı ortalamaları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Bilgi Düzeylerine Göre Tutum Puanı Ortalamaları

Bilgi Düzeyi	n	Tutum Ort.	Puanı	ss
Düşük	239	79.3		15.764
Orta	233	85.1		16.080
Yüksek	181	88.1		21.600
Toplam	653	83.8		18.022

Tablo 9’a göre, dinî-tasavvufî Türk edebiyatına yönelik bilgi düzeyi “düşük” olan öğrencilerin tutum puanı ortalaması 79,3 iken “yüksek” olan öğrencilerin tutum puanı ortalaması 88,1’dir.

Bilgi düzeylerine göre tutum puanı ortalamaları bakımından gruplar arasında ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anlamlı ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere Dunnett C testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Bilgi Düzeylerine Göre Tutum Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	8649.055	2	4324.527	13.839	.000	Başarısı düşük grupla diğer gruplar arasında
Gruplar İçi	203116.152	650	312.486			
Toplam	211765.207	652				

Tablo 10, öğrencilerin tutum puanı ortalamalarında öğrenim gördükleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F(2-650) =$

13.839, $p<.01$]. Dunnett C testinin sonuçlarına göre anlamlı fark, başarısı düşük olan grup ile diğer gruplar arasında ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin %34,9'unun dinî-tasavvufi Türk edebiyatı konusundaki bilgileri *düşük* düzeyde iken, %35,3'ünün *orta*, %29,7'sinin ise *yüksek* düzeydedir. Okul türüne göre değerlendirildiğinde meslek lisesi öğrencilerinin hiçbirisi (80-100 aralığında) yüksek düzeyde puan alamamıştır. Genel lise öğrencilerinin sadece %12,4'ü, Anadolu, Anadolu öğretmen, fen lisesi grubu öğrencilerinin ise %63'ü yüksek düzeyde puan almışlardır.

Ayrıca meslek lisesi öğrencilerinin %77,8'i (0-49 aralığında) düşük düzeyde puan almışlardır. Genel lisedeki öğrencilerinin %39'unun, buna karşın Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi grubu öğrencilerinin ise sadece %2,6'sının düşük düzeyde puan aldıkları belirlenmiştir. Okul türlerine göre başarı puanı ortalaması en yüksek (% 81,3) grup Anadolu, Anadolu öğretmen ve fen lisesi öğrencileridir. Başarı ortalaması en düşük (% 36,1) grup ise meslek lisesi öğrencileridir.

Öğrencilerin çoğunun (%59,1) dinî-tasavvufi Türk edebiyatına yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu; olumlu tutuma sahip olanların (%32,9) olumsuz tutuma sahip olanlardan (% 8) çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin bilgi testi başarı ortalamalarında öğrenim gördükleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bilgi düzeyleri yüksek olan öğrencilerin tutum puanlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu durum Özdemir'in (2008: 77) çalışmasındaki "*Öğrencilerin tutum puanları artarken akademik başarı düzeyleri de artmaktadır. Olumsuz tutumları arttıkça akademik başarı düzeyleri de düşmektedir.*" bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Ayrıca öğrencilerin Türk edebiyatı dersine yönelik ilgilerini belirlemek amacıyla Akcaoğlu Saydım (2009) tarafından yapılan çalışmada dokuz, on ve on birinci sınıf öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik ilgilerinin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmacılar tarafından dinî-tasavvufi Türk edebiyatına yönelik; ders kitabı, öğretim materyali, öğretim programı, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmen ve öğrenci unsurlarını ayrı ayrı veya bütüncül bir bakış açısıyla ele alan nitel ve nicel çalışmalar yapılması gerekmektedir. Böylelikle dinî-tasavvufi Türk edebiyatı öğretimiyle ilgili sorunlar daha somut bir şekilde ortaya konabilir ve bu sorunlara ilişkin bilimsel ve uygulanabilir çözüm önerileri geliştirilebilir.

Kaynakça

- Akarpınar, R. B. ve Arslan, M. (2007). Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, (Ed: M. Öcal Oğuz,) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Akcaoğlu Saydım, S. (2009). *Öğrencilerin Türk Edebiyatı Dersine İlgileri*. Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), Ankara: http://www.meb.gov.tr/earged/earged/Ogrencilerin_turk_edebiyati.pdf (Erişim: 28.10.2015)
- Banarlı, N.S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi C:1, 2*, Ankara: MEB. Yay.
- Gürler, Z. (2011). *Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı öğretiminin ders kitabı, öğrenci ve öğretmen açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güzel, A. (1989). Tekke Şiiri, Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri), *Türk Dili Dergisi*, 57 (445-450), s. 251-454.
- Güzel, A. (2006). *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2008). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kavcar, C. (1993). Yeni Türk edebiyatı öğretimi, *Ankara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Dergisi*, Cilt:26, S:1.
- Köprülü, F. (1991). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: DİB Yay.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2005). *Ortaöğretim 9.10.11.12. sınıflar Türk edebiyatı dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yay.
- Özdemir, B. (2008). *9. sınıf öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının Türk edebiyatı dersi akademik başarısına etkisi (Kütahya örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tatçı, M. (1997). *Edebiyattan İçeri*. Ankara: Akçağ Yay.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.